



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Typy pravopisných chyb v diktátech u žáků na 2. stupni ZŠ

Vypracovala: Zdeňka Mojhová
Vedoucí práce: Mgr. Michaela Křivancová, Ph.D.

České Budějovice 2017

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Michaele Křivancové, Ph.D. za odborné vedení, ochotný přístup a za cenné rady, které mi poskytla při konzultování bakalářské práce.

Dále děkuji všem učitelům a žákům základních škol, kteří mi poskytli potřebný materiál ke zpracování výzkumu.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 2. ledna 2017

.....
Zdeňka Mojhová

Anotace

Tématem bakalářské práce jsou typy pravopisných chyb v diktátech u žáků na 2. stupni základní školy.

Teoretická část se zaměřuje na pravopis, jeho historický vývoj a dělení. Zabývá se také přehledem typů pravopisných cvičení. Jádrem této části je charakteristika diktátu, rozdělení diktátů, zásady diktovaného textu a hodnocení napsaných diktátů.

Praktická část je zpracovaná na základě diktátů a jejich následné analýzy. Cílem práce je zjistit, kterých pravopisných chyb se žáci 9. ročníků dopouštějí nejčastěji, ve kterých jevech nechybují vůbec, popř. se v nich dopouštějí nejméně chyb.

Klíčová slova: pravopis, pravopisná cvičení, pravopisné chyby, diktát

Abstract

The topic of bachelor thesis is the types of spelling mistakes in dictation of pupils of lower-secondary school.

The theoretical part focuses on orthography, its historical development and division. It also deals with the overview of the types of the spelling exercises. The core of this part is the characteristic of dictation, division of dictations, principles of dictated text and marking of finished dictations.

The practical part is elaborated on the basic of dictations and their subsequent analysis. The aim of the thesis is to determine which spelling mistakes the pupils of the 9th class are most likely to commit, in which phenomena they make no mistakes, or they make at least mistakes in them.

Keywords: orthography, spelling exercises, spelling mistakes, dictation

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Pravopis	8
2 Historický vývoj češtiny a jejího pravopisu	9
3 Dělení pravopisu.....	11
3.1 Lexikální pravopis.....	11
3.2 Morfologický pravopis.....	12
3.3 Syntaktický pravopis	12
4 Kategorie pravopisných cvičení	13
4.1 Diktát.....	13
4.1.1 Zásady diktování textu	14
4.2 Ostatní typy pravopisných cvičení	15
4.2.1 Opisování	15
4.2.2 Cvičení doplňovací.....	16
4.2.3 Cvičení obměňovací.....	16
4.2.4 Cvičení vysvětlovací	16
4.2.5 Cvičení přepisovací	16
4.2.6 Cvičení konstrukční.....	17
4.2.7 Cvičení opravovací.....	17
5 Hodnocení a klasifikace	18
5.1 Opravování chyb	19
6 Český jazyk na 2. stupni ZŠ	20
II. PRAKTICKÁ ČÁST	22
7 Výzkum	22
7.1 Sběr dat.....	22
7.2 Charakteristika vzorku	22

7.3	Organizace a metoda výzkumu	23
7.4	Cíl výzkumu	25
8	Analýza chyb v diktátech	26
8.1	Rozdělení chyb podle pořadí vět v diktátu.....	26
8.2	Rozdělení chyb podle pravopisných jevů	31
8.2.1	Lexikální pravopis.....	31
8.2.2	Morfologický pravopis.....	34
8.2.3	Syntaktický pravopis	35
8.3	Ostatní, tzv. relativní chyby	37
9	Výsledky výzkumu	39
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
	SEZNAM GRAFŮ.....	46
	SEZNAM TABULEK.....	47
	SEZNAM PŘÍLOH.....	48

ÚVOD

Tato bakalářská práce je koncipována do dvou částí – teoretické a praktické.

V úvodu první části, která má teoretický charakter, se zaměřuji zejména na vymezení pojmu ortografie a přináším krátký přehled vývoje pravopisu v českých dějinách. Následuje klasifikace pravopisu na pravopis lexikální, morfologický a syntaktický. Představuji různá pravopisná cvičení, která slouží nejen k nácvičku správného psaní, ale i k utužení probraného učiva a k prověření úrovně pravopisného výcviku. Největší pozornost věnuji diktátu, který bývá u žáků nejméně oblíbený. Uvádím jeho obecnou charakteristiku a rozdělení podle funkce, obsahu, formy a způsobu realizace. Při diktování textu je důležité dodržovat i určité zásady napomáhající k objektivnímu zjištění, kterých pravopisných chyb se žáci dopouštějí z neznalosti, a kterých z nepozornosti. Také se věnuji hodnocení napsaných diktátů a opravování chyb. Za pravopisnou chybu je považována odchylka od pravopisné normy.

Teoretická část práce je vystavěna na poznatcích získaných z citovaných zdrojů. Jedná se o syntézu znalostí převzatých převážně z jazykových příruček a učebnic zabývajících se didaktikou českého jazyka.

Druhá část, která má praktický charakter, vychází z výzkumu zaměřeného na výskyt pravopisných chyb v jednom konkrétním diktátě u žáků 9. ročníků ZŠ. Je provedena praktická analýza a identifikace chyb ve shromážděných písemných pracích žáků, kteří dokončují povinnou školní docházku. Cílem výzkumu je nalézt a popsat nejčastější pravopisné chyby, kterých se dopouštějí žáci 9. ročníků, zároveň nalézt a popsat pravopisné chyby, kterých se žáci nedopouštějí, nebo v těchto jevech chybují jen zřídka. Zaměřuji se i na ostatní, tzv. relativní chyby, kterých se žáci dopouštějí vlivem vnějšího okolí, nikoli z důvodu neznalosti pravopisného jevu.

Praktickou část tvoří vlastní výzkum aplikovaný na čtyřech základních školách. Četnost pravopisných chyb byla zkoumána v textu diktátu pro 9. ročník ZŠ, který byl převzat a částečně upraven – zjednodušen. Výsledky výzkumného šetření jsou kvantifikovány, analyzovány a slovně interpretovány.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Pravopis

Pravopis, objevující se také pod pojmem ortografie¹, je v *Encyklopedickém slovníku češtiny* definovaný jako „soubor pravidel o reprezentaci fonémů (a hlásek) v písmu“ (Karlík a kol., 2002, s. 337).

Kraus (1991) uvádí několik dalších významů, vytyčil pravopis jako:

- a) způsob označování hlásek písmeny,
- b) souhrn pravidel stanovující postavení interpunkčních znamének,
- c) teorie zabývající se vzájemným vztahem mezi grafickou a zvukovou stránkou v jazyce,
- d) pravopisná kodifikace,
- e) součást jazykové výchovy.

Pravopis má plnit dvě základní funkce – **zaznamenávací** a **vybavovací**, tj. umožnit správný záznam jazykového projevu a správné vybavení jeho myšlenkového obsahu (Grepl a kol., 2008). Důležitá je rovněž funkce společenská, protože znalost pravopisu vždy vypovídá i o vzdělanosti jedince.

Česká ortografie se vyznačuje specifickým vztahem mezi působením tří principů. Dominující princip je **fonologický** (označovaný často i jako fonetický), kdy lze téměř jednoznačně poznat znění slova z grafiky, a který také umožňuje identifikaci znění výrazu. Princip **historický** vede k tomu, aby v grafice byly zachovány značky i pro zvuky, které už ztratily fonologickou funkci, např. dva grafémy pro označení dlouhého *u* (*ú* a *ů*). V podstatě historickým je i princip **etymologický**, který se vyznačuje tím, že psaná podoba zachovává jednotu morfému bez ohledu na znělostní obměny, např. nominativ slova *tužka* podle [*tužek*] (Grepl a kol., 2008).

Český pravopis je hláskový a „každé hlásce zpravidla odpovídá jedno příslušné písmeno a naopak“ (Čmejrková, 1996, s. 108).

Za účelem udržení jeho srozumitelnosti pro všechny uživatele jazyka je důležité zachovat jednotný a ustálený systém psaní. V rámci pravopisu neexistuje žádný zákon, který stanovuje jeho závaznou podobu, vždy se jedná pouze o určitý typ konvence. Díky tomu je možná úprava některých pravidel a jednotlivostí.

¹ Název ortografie vznikl z řeckého překladu *orthós* (správný, pravý) a *grafein* (psát).

2 Historický vývoj češtiny a jejího pravopisu

Na světě je několik tisíc jazyků, odhaduje se od tří až do pěti tisíc. Čeština patří do indoevropské jazykové rodiny, v rámci této rodiny se zařazuje do skupiny jazyků slovanských – konkrétně západoslovanských. Jedná se o jazyk flexivní (ohýbání pomocí koncovek).

Každý jednotlivý jazyk vzniká dlouhým a postupným vývojem. Vliv mají i změny probíhající v souvislosti s rozvojem příslušné lidské společnosti, která daný jazyk užívá.

Čeština se vyvinula z praslovanštiny. Praslovanština je nedoložený, jen rekonstruovaný, prajazyk dávných Slovanů. Za první slovanský spisovný jazyk se považuje staroslověnština.

Nejstarším vývojovým stádiem češtiny jako samostatného jazyka je pračeština, která je datována od konce 10. století asi až do poloviny 12. století.

Z počátku 13. století je dochována nejstarší celá česká věta – jedná se o český přípisek k latinské zakládací listině litoměřické kapituly z roku 1057. Je napsána tzv. **primitivním (jednoduchým) pravopisem**. V pravopisu primitivním se „*hlásky, které měla čeština proti latině navíc, označovaly písmeny pro hlásky zvukově našim speciálním hláskám nejbližší*“ (Tejnor, 1984, s. 340). Tento pravopis byl nejednoznačný a pro dnešní čtenáře celkem obtížný.

Na počátku 14. století vznikl tzv. **pravopis spřežkový**, který přinášel částečné zlepšení a umožňoval snadnější porozumění psanému textu. Vyznačoval se tím, že „*v něm byly některé fonémy zaznamenávány skupinou písmen*“ (Sedláček, 1993, s. 59).

Období 15. století – doby husitské – je velmi důležité ve vývoji spisovné češtiny. Jan Hus² projevil zájem o zvukovou a grafickou stránku jazyka a svůj výklad shrnul ve spisku *De orthographia Bohemica*, ve kterém navrhl tzv. **diakritický pravopis**. V tomto pravopisu se místo starších spřežek pro hlásky, které neměly v latinské abecedě vlastní písmeno, užívala diakritická znaménka. Pro dlouhou samohlásku čárka a nad písmeno pro hlásku výslovností blízkou tečka (v dnešní době háček). Zaměnitelnost grafémů *i* a *y* byla zrušena a stále častěji se objevovala interpunkční znaménka (Havránek, 1980). Projevovala se snaha o obecnou přístupnost a srozumitelnost jazyka.

Výrazný rozvoj češtiny nastal za humanismu, tedy od 16. století do počátku 17. století, a velkou zásluhu na tom měl vynález knihtisku, který obohacoval literaturu.

² Jan Hus byl římskokatolický kněz, náboženský myslitel, reformátor a kazatel.

Ujal se tzv. **bratrský pravopis**, označený podle listů vydávaných Jednotou bratrskou. V tomto pravopisu se nad písmeny *z*, *c* a *r* místo teček psaly už háčky, hláska *j* se psala písmenem *g*, dvojhlasiky *aj*, *ej* se psaly *ay*, *ey* atd. Délka vokálů se označovala čárkou a začala se užívat i další interpunkční znaménka (Tejnor, 1984). Typická je jistá uhlazenost. Ustálení spisovného jazyka zároveň podporovaly i teoretické práce jako např. mluvnice a slovníky.

Následovalo období baroka. Úpadek a ústup českého spisovného jazyka nastal díky historickým událostem pobělohorské doby. Český psaná literatura se omezovala na spisy propagující oficiální náboženství pro venkovský lid a nižší vrstvy ve městech. Čeština přestala být nástrojem vědeckého rozvoje a u šlechtických vrstev ztratila funkci konverzačního jazyka. Postupně byla vytlačována z úřadů i z veřejného života (Havránek, 1980).

Dobu obrozeneckou, trvající od konce 18. století do první poloviny 19. století, lze představit jako rozvoj spisovné češtiny, který je blízce spjatý s vývojem českého národa. Vytvoření rozvinutého spisovného jazyka se věnovala hlavní pozornost. Prosadila se gramatika Josefa Dobrovského a pravopis se postupně zbavil přežitků pravopisu bratrského. Ujal se tzv. **novodobý (новоčeský) pravopis**, ve kterém byla spřežka *ff* nahrazena písmenem *š*, *í* se psalo místo *j*, písmeno *j* nahradilo *g*, *w* bylo nahrazeno *v* a místo tradičního *au* se začalo psát *ou*. Pravopis se tak velmi přiblížil dnešní podobě.

Ani v současné době se vývoj pravopisných norem a jejich kodifikace nezastavuje, jelikož na něj má velký vliv užívání některých prvků mluveného jazyka, jako je např. obecná čeština. Tyto prvky mohou postupně do spisovného jazyka pronikat.

Je možná úprava nebo změna pravopisu, ovšem „*nemá-li pravopisná úprava být tak důsažná, aby podstatně pomohla zlepšit podmínky češtiny ve škole, pak je lépe nedělat úpravu žádnou*“ (Sgall, 1994, s. 281).

Vždy je vhodné obracet se pro kodifikované normy ke kodifikačním příručkám, které jsou vydávány odborníky jednou za několik let a změny v nich by měly být ucelené.

Poslední kodifikace pravopisné normy je v *Pravidlech českého pravopisu* z roku 1993, jejich znění je závazné.

3 Dělení pravopisu

„Z didaktického hlediska rozlišujeme:

1. *pravopis lexikální spjatý s grafickou podobou slova a jeho slovotvornou strukturou;*
2. *pravopis mluvnický:*
 - a) *tvaroslovný týkající se tvarů slov podle jejich příslušnosti k tvaroslovné soustavě;*
 - b) *skladební vyplývající ze skladebních vztahů“* (Hauser, 2007, s. 18).

Čechová (1996) uvádí rozdělení pravopisu na lexikální, morfologický (slovotvorný a tvaroslovný) a syntaktický.

Pravopis je důležitou součástí hodin českého jazyka. Pravopisné vyučování na 2. stupni základní školy si klade za cíl rovnoměrné ovládnutí všech jeho základních složek.

3.1 Lexikální pravopis

Brabcová (1990) do lexikálního pravopisu řadí:

- psaní *i – í* po měkkých souhláskách (šipka, jízda),
- psaní *y – ý* po tvrdých souhláskách (rybník, chýše),
- psaní *i – y* po obojetných souhláskách mimo koncovku (lípa, obydlí),
- označování kvantity samohlásek (sila – síla),
- psaní *ú – ů* (úsečka, můra),
- psaní *ě – je* po souhláskách *b, p, v* (oběd, pěst, vjezd),
- psaní hláskových skupin *mě – mně* (odměna, pomněnka),
- psaní znělých souhlásek na konci a uvnitř slova (lov, hádka),
- psaní zdvojených hlásek (denní, krkonošští),
- předložky *s/se* a *z/ze* (půjdu s tebou, dívka z Prahy),
- předpony *s-*, *z-* a *vz-* (spadnout, zčervenat, vzrůst),
- přejatá slova (kino, dieta),
- zkratky a značky,
- psaní velkých a malých písmen na začátku slov a slovních spojení (Brno, Česká republika),
- spřežky (zleva, nadvakrát),
- pravidla o spojovníku a dělení slov (ro-di-na, do-ho-da).

3.2 Morfologický pravopis

Jedná se o uvědomění si pádu jména a jeho příslušnosti k určitému deklinačnímu vzoru nebo o pravopis některých sloves (Čechová, 1996).

Tento pravopis zahrnuje:

- psaní *i – y* v koncovkách jmen (domy, včelí),
- psaní *-í* v koncovkách slovesných tvarů přítomného času, respektive pravopis sloves 4. třídy vzorů *prosí, trpí, sází*,
- psaní *mě – mně* ve tvarech zájmena *já* (Viděl to na mně.).

Většina jevů se probírá v 5. a 6. ročníku.

3.3 Syntaktický pravopis

Syntaktický pravopis zahrnuje:

- shodu koncovek příděstí s podmětem (dámy tleskaly, muži tančili),
- větnou interpunkci:
 - a) psaní interpunkčních znamének na konci věty nebo větného celku (Pes hlasitě štěkal.),
 - b) interpunkce ve větě jednoduché (Vezmu si čepici, šálu a rukavice.),
 - c) interpunkce v souvětí (Pavel nepřišel, protože přelo.).
- grafický zápis přímé řeči (Maminka říká: „Dnes dojdeš nakoupit.“).

Syntaktický pravopis je zastoupen na obou stupních základní školy. Na nižším stupni žáci získávají znalosti o psaní koncovky v příděstí minulém na základě učiva o shodě přísudku s podmětem, znají základní pravidla interpunkce a grafického záznamu přímé řeči. Těžiště výcviku v kladení čárek je až v ročnících vyšších, v nichž se hlouběji proniká do stavby věty jednoduché i všech typů souvětí (Brabcová, 1990).

4 Kategorie pravopisných cvičení

Všechna cvičení uvedená v této kapitole slouží primárně k nácviku pravopisu, k utužení probraného učiva a k prověření úrovně pravopisného projevu žáků.

Cílem každého cvičení je osvojit a upevnit si probrané učivo, ovládnout spisovný jazyk v písemné formě a dospět, nebo se přiblížit až k automatizaci pravopisu (Svoboda, 1977).

4.1 Diktát

Diktát patří k nejčastějším metodám, které se využívají k prověření pravopisných znalostí žáků. Často bývá u žáků také nejméně oblíbený.

Jeho velkou výhodou je výskyt mnoha pravopisných jevů v jednom textu. Slouží učitelům jako dokazující materiál pro klasifikaci. Zároveň se díky němu může učitel v blízké době ještě zaměřit na procvičení některých jevů, které podle výsledku diktátu považuje za obtížné a žáky stále neosvojené.

Diktáty je možné rozdělit podle funkce, obsahu, formy a způsobu realizace.

- cvičný a kontrolní

Cvičný diktát se využívá především k tomu, aby se žák samostatně pokusil poprvé řešit příslušný problém. Brabcová (1990) ho zařazuje do etapy opakování, při níž se žák učí soustředit a vyvíjet jisté úsilí.

Kontrolní diktát je zkušební a využívá se k prověření dosaženého stupně znalostí a dovedností. Žáci by ho měli chápat jako možnost prezentovat své znalosti, ukázat osvojení učiva, nikoli z něj být nervózní a považovat ho za stresující.

- speciální a souhrnný

Speciální diktát je kratšího rozsahu, proto je možné ho zařazovat do výuky častěji. Nacvičovaný jev se objevuje v nápadně zvýšené frekvenci. Kumulace jevů lze snadno dosáhnout tím, že diktát bude složený z jednotlivých vět, které spolu věcně nesouvisejí.

Souhrnný diktát je zpravidla delší, avšak vždy rozsahem přiměřený věku žáků. Obsahuje různé druhy pravopisných jevů (není tedy zaměřený na jeden nacvičovaný jev) a tvoří spíše souvislý text (Brabcová, 1990).

- s přípravou a bez přípravy

Diktát s přípravou je psaný v téže hodině, ve které se příslušné učivo zopakuje. Tento druh diktátu se užívá především tehdy, pokud není dané učivo ještě dostatečně procvičeno. Rychlá příprava spočívá v zopakování pouček a pravidel, které budou v diktátě uplatnitelné. Jedná se o opakování učiva s malým časovým intervalem, a tím dává určitou příležitost i slabším žákům (Svoboda, 1977).

Diktát bez přípravy je ten, který není předem očekávaný. Pro některé žáky to může být nepříjemné, a proto je důležité, aby byl strach z diktátu u žáků odstraněn a aby se z této metody stal obvyklý prostředek kontroly pravopisu.

- volný, tvůrčí, výběrový a autodiktát

Další typy diktátů, např. diktát volný, tvůrčí, výběrový a autodiktát, mohou být pro žáky druhého stupně ZŠ příjemným zpestřením hodin českého jazyka. Jsou využívány především v etapě cvičné, nikoli hodnotící.

„Při diktátu volném žáci po přečtení věty provádějí různé obměny. Jde tedy současně o výcvik v pohotovosti vyjadřování a o výcvik schopnosti zapamatovat si delší celky. Má velký význam pro sloh, stejně jako diktát tvůrčí, který rozvíjí schopnost samostatného tvoření vět na diktovaná slova. Podstatou výběrového diktátu je samostatný výběr slov nebo slovních spojení s určitým pravopisným jevem z diktovaného textu. Autodiktát je diktát podle vlastní paměti“ (Brabcová, 1990, s. 106).

4.1.1 Zásady diktování textu

Text diktátu by měl učitel připravit předem, musí být pro žáky přiměřený po stránce obsahové i jazykové. Nesmí být ani věcně nesprávný, ani příliš dlouhý, aby ke konci nedocházelo k chybám z únavy a nepozornosti. Má být dostatečně nasycen procvičovanými pravopisnými jevy, nikoli však jimi nepřírozeně přesycen. Text by neměl působit nepravdivě (Čechová a Styblík, 1998).

Diktát musí být úměrně dlouhý, proto je dobré dodržovat patřičný počet slov (pro 9. ročník se jako přiměřený uvádí rozsah od 100 do 120 slov).

Při oznámení diktátu je vhodné žákům sdělit, na které pravopisné jevy bude text zaměřen, a zároveň ohlásit i termín jeho realizace. Je optimální v každém ročníku ZŠ psát jeden kontrolní diktát za měsíc.

Hauser a kol. (2007, s. 35) doporučuje dodržovat při diktování tyto zásady:

1. „Učitel přečte nejdříve celý text a podle potřeby vysvětlí méně užívané výrazy.
2. Diktuje po větách. Přečte nejprve celou větu a pak ji diktuje po částech. Tempo diktování přizpůsobí věku žáků, jejich psacím výkonům.
3. Diktujeme přesně a zřetelně, dodržujeme pravidla spisovné výslovnosti, nezdůrazňujeme nadměrné pauzy ani i/y, s/z atd.
4. Při diktování sleduje učitel, jak žáci píší. Stojí před žáky a nepřechází po třídě.
5. Nakonec učitel přečte ještě jednou pomalu celý text.“

4.2 Ostatní typy pravopisných cvičení

Pomocí celé řady cvičení je možné pravopis nacvičovat a upevňovat. Učiteli tato cvičení slouží především ke kontrole dosavadních znalostí žáků.

Ve výuce českého jazyka mají dlouhou tradici a jsou zastoupena téměř v každé učebnici, pracovním sešitě nebo cvičebnici.

4.2.1 Opisování

Svoboda (1977) uvádí, že při opisování se žák učí pozorovat psaná slova, učí se je rozložit v písmena a hlásky a srovnat to, co napsal, s tím, co je v předloze. Díky tomu je rozvíjena zraková paměť a dochází k osvojování grafických obrazů určitých slov. Učitel žáky zároveň vyzývá k tomu, aby se při opisování z tabule na slovo zadívali, snažili se zapamatovat si pravopis slova a napsali ho do sešitu zpaměti. K lepšímu zapamatování grafického obrazu slova slouží zvýraznění slova například barevnou křídou.

Opisování je vhodnou formou nácviku v nižších ročnících a u slabších či dyslektických žáků.

Nedostatky se objevují i u žáků vyšších ročníků, kteří chybně opisují zápisky odborných předmětů z tabule.

Tento typ cvičení je účinnější než vžitě memorování a odříkávání celých řad, které ještě nevede ke správnému psaní.

4.2.2 Cvičení doplňovací

V doplňovacím cvičení mají žáci za úkol doplnit pouze vynechanou část slova v podobě písmene, skupiny písmen, celého slova nebo interpunkčního znaménka.

Největší výhodou tohoto cvičení je, že umožňuje soustředění na procvičovaný pravopisný jev, a zároveň jeho časová úspornost (Hauser a kol., 2007).

Doplňování je možné provádět ústně nebo písemně. Cvičení je upraveno tak, aby i přes množství vynechávek bylo srozumitelné a mělo jednoznačné řešení.

Patří k oblíbeným úkolům především proto, že většina slov je předtištěna a žák nemůže udělat zbytečnou chybu, nejedná se o dlouhé psaní, cvičení je rychlé a je více času na přemýšlení nad daným jevem.

4.2.3 Cvičení obměňovací

Někdy se tato cvičení označují jako nahrazovací a vyčleňují se zvlášť.

Je nutné, aby žák uvažoval o celém tvaru nebo souvislosti ve větě, v textu. Cvičení spočívají v převodu jmen a sloves z jedné kategorie do druhé, např. jmen z jednotného čísla do množného, sloves z přítomného času do minulého, z aktiva do pasiva apod. Provádějí se ústně i písemně (Hauser a kol., 2007).

Pozornost je zde věnována jednomu druhu pravopisného jevu a výcvik pravopisný je spojen zároveň s výcvikem tvaroslovným (Svoboda, 1977).

4.2.4 Cvičení vysvětlovací

Úkolem žáků je příslušný pravopisný jev vyložit, vysvětlit, popř. uvést do souvislosti. Pravidlo by mělo být co nejúspornější, ale vždy takové, aby jev odůvodnilo a zároveň žáka plně přesvědčilo, že takové odůvodnění vede bezpečně ke správnému řešení.

Týkají se pouze projevu ústního, na jejich řešení se podílí zpravidla celá třída a cílem je objasnění pravopisného jevu.

4.2.5 Cvičení přepisovací

Úkolem tohoto cvičení je pouze převést text z tištěné formy do psané. Tato cvičení jsou vhodná především pro žáky se specifickými poruchami učení (dysgrafie, dyslexie).

Nedostatky se objevují i u žáků vyšších ročníků, kteří chybně opisují zápisky odborných předmětů z učebnic, příruček apod.

4.2.6 Cvičení konstrukční

„Cena tohoto typu cvičení spočívá v dovednosti použít správně příslušný pravopisný jev“ (Hauser a kol., 2007, s. 32). Příkladem je takové cvičení, ve kterém má žák např. vysvětlit rozdíl v psaní slov *vír* – *výr* a slova užít ve větách.

Cvičení jsou vhodná nejen k individuální práci ve škole, ale i doma.

4.2.7 Cvičení opravovací

Cvičení, které vyzývá žáka k opravení chyby a následně ke správnému přepsání textu. Každou opravu by měl žák odůvodnit. Dětem připadají taková cvičení obtížná, ale zároveň tříbí jejich pozornost. Je dobré chyby opravovat spíše v rukopisném textu, aby si žáci nesprávné tvary tolik nefixovali.

5 Hodnocení a klasifikace

Český jazyk patří ke stěžejním předmětům, a proto je prospěch žáků v něm důležitým kritériem pro přijetí na střední školu, kde z něho pak povinně maturují.

V českém jazyce, podobně jako v jiných vyučovacích předmětech, má hodnocení a klasifikace funkci informativní, kontrolní, diagnostickou a formativní (Vališová a Kasíková, 2007).

V pravopisných cvičeních na 2. stupni ZŠ je tradičně vytyčené dělení pravopisných chyb na hrubé a malé. Toto rozlišení vyplývá ze skutečnosti, že závažnost všech chyb není stejná. Odchylka od pravopisné normy je pravopisnou chybou.

Za hrubé chyby se považuje:

- záměna velkého a malého písmene ve všech případech,
- záměna *i* – *y* ve všech případech,
- chyba v předponách *s-*, *z-* a *vz-*,
- chyba ve skupině *bě – pě – vě – mě*,
- záměna předložky *s* a *z*,
- chybná kvantita *i* – *í* u zájmena,
- záměna *ú* – *ů*,
- vynechání tečky za číslovkou nebo tečka navíc,
- záměna znělých a neznělých souhlásek,
- vynechání interpunkčního znaménka nebo interpunkční znaménko navíc,
- chyba v souhláskové skupině na rozhraní kořene slova a přípony,
- spojené psaní slov a oddělené psaní předpon (Hauser a kol., 2007).

Toto vymezení nelze důsledně prosazovat, protože pojem hrubá chyba je proměnlivý jak v postupu jednotlivých ročníků, tak i v jednom ročníku.

Otázka ohledně hodnocení známkou je složitá. Učitel si sám utvoří jistou normu, kterou musí žáci splnit. Hlavní způsob hodnocení žáka ze strany učitele je **kvantitativní hodnocení** (hodnocení prostřednictvím známky 1 – 5). Pro samotné určení výsledné známky je možné použít aritmetický průměr, který se vypočítá ze srovnatelných dílčích známek. V dnešní době je však tento systém hojně kritizován, je stále více zastánců hodnocení slovního, které prý pro žáky není tak stresující a může posloužit i jako určitá forma motivace.

Hauser a kol. (2007) upozorňuje, že na úroveň pravopisných znalostí žáka je nutno nahlížet komplexně a zohledňovat všechny jeho psané výkony.

5.1 Opravování chyb

Proces opravování je důležitou složkou pravopisného výcviku. Žákovi ukazuje, jakých výsledků dosahuje, a může ho motivovat ke zlepšení. Přínosem pro učitele je, že se dovídá, které jevy si při vyučování vyžadují zvýšenou pozornost.

Učitelem opravené chyby by měly žáka přimět k tomu, aby se nad pravopisným jevem zamyslel. Učitel chybu jen naznačí (podtržení, přeškrtnutí apod.), aby byl žák podněcován k pozornosti a přemýšlení. Tyto postupy jsou účinné, avšak náročné pro slabší žáky (Svoboda, 1977).

Provedením opravy v písemných pracích je nutné zajistit, aby byla oprava pro žáky především užitečná. Je vhodné, aby žák napsal chybné slovo pod cvičení správně tak, aby bylo zřejmé, proč mělo být slovo jistým způsobem napsáno. Čechová a Styblík (1998) uvádí, že pokud žák v diktátě napsal „*Děti četli nejraději pohádky.*“, nemá v opravě napsat jen izolované slovo *četly*, nýbrž spojení *Děti četly*. Někdy je žádoucí uvést i zdůvodnění.

6 Český jazyk na 2. stupni ZŠ

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2016) udává, že dovednosti získané ve vzdělávacím oboru **Český jazyk a literatura** nejsou důležité pouze pro kvalitní jazykové vzdělání, ale právě díky nim bývá úspěšné osvojování poznatků i v dalších oblastech vzdělávání.

Vzdělávací obsah oboru **Český jazyk a literatura** má komplexní charakter, skládá se ze tří složek (*komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova*), které se vzájemně prolínají.

Pravopisné učivo je nejvíce rozvíjeno v *jazykové výchově*, nicméně proniká i do ostatních složek, jelikož ani jedna z nich nemůže být vyučována izolovaně.

Žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby jazyka, jsou vedeni ke spisovnému vyjadřování a k rozvoji logického uvažování (RVP pro základní vzdělávání, 2016).

V následujících odstavcích vždy zmiňuji pouze ty jevy, které se týkají pravopisu v daném ročníku. Opomím učivo týkající se zvukové stránky jazyka, slohu apod.

Pro žáky v 6. ročníku je v morfologickém pravopisu důležitým učivem tvoření tvarů přídavných jmen a jejich pravopis. Nově vyučované je učivo týkající se skloňování pomnožných jmen místních a přídavných jmen tvrdých, měkkých i přívlastňovacích. Ze syntaktického pravopisu se probírá shoda přísudku s několikanásobným podmětem (Hošnová, 2006).

V 7. ročníku se látka týkající se pravopisu lexikálního a morfologického pouze opakuje. Důraz je kladen na interpunkci v podřadném souvětí. „*Na toto učivo navazujeme a rozšiřujeme jej o vkládání interpunkčního znaménka, čárky, do různých typů souvětí i jednoduchých vět. Žáci se učí také vkládání čárek u přívlastku postupně rozvíjejícího a u dalších rozvitých větných členů*“ (Bečková, 2014, s. 42).

Styblík a kol. (2001) zařazuje do učiva pro 7. třídu i psaní velkých písmen ve vlastních jménech.

V 8. třídě je stěžejní látkou z hlediska pravopisu lexikálního a morfologického psaní přejatých slov a jejich skloňování. Utužuje se pravopis koncovek jmen a sloves. Probírána je i látka týkající se správného pravopisu zájmena *mě/mně*. „*Z hlediska pravopisu syntaktického žáci umí vkládat interpunkci do souvětí i věty jednoduché, dokážou aplikovat své znalosti o přívlastku postupně rozvíjejícím a rozvitých větných členech*“ (Bečková, 2014, s. 47).

9. ročník základní školy je zaměřen především na opakování ve všech typech pravopisu. Zcela novou látkou je přístavkový vztah, ve kterém je nejdůležitější správné vkládání čárek.

Bečková (2014, s. 51) uvádí, že pro žáky je *„nejdůležitější správně psát slova přejatá, správně užívat interpunkci ve větě jednoduché, aplikovat pravidla týkající se vsuvky, rozvitého větného členu volně nebo těsně připojeného, přístavku, oslovení, citoslovce a samostatného větného členu.“*

Základy pravopisu získávají žáci už na 1. stupni ZŠ, 2. stupeň si klade za cíl prohloubení znalostí a rovnoměrné ovládnutí pravopisu lexikálního, morfologického a syntaktického.

Čmejrková (1999, s. 113) zdůrazňuje, že *„po absolvování povinné školní docházky by měl každý člověk znát mateřský jazyk a umět ho používat tak, aby mohl ve svém povolání odpovídajícím způsobem ústně i písemně komunikovat.“*

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 Výzkum

Výzkum se zaměřuje na výskyt pravopisných chyb. Je provedena praktická analýza a identifikace chyb ve shromážděných písemných pracích (diktátech) žáků 9. ročníků, kteří právě zakončovali školní docházku. Právě v tomto období by žáci měli mít pravopis v písemném projevu plně zvládnutý.

7.1 Sběr dat

Sběr dat – konkrétně diktátů žáků 9. ročníků – byl uskutečněn ve čtyřech základních školách v Českých Budějovicích. Výběr škol byl zcela náhodný a závislý na spolupráci s vyučujícím českého jazyka dané školy. Sběr diktátů proběhl během měsíce dubna roku 2016.

7.2 Charakteristika vzorku

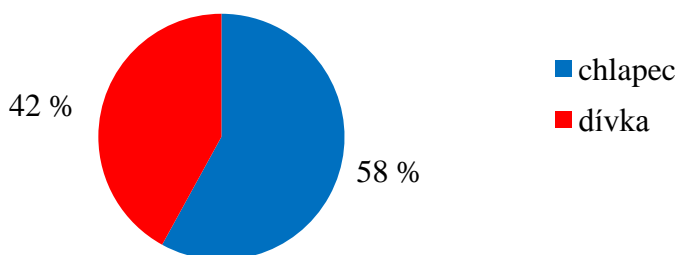
Výzkumu se zúčastnilo 82 žáků 9. ročníků ZŠ, tudíž bylo sesbíráno 82 vzorků (diktátů).

Označeny byly diktáty těch žáků, kteří mají diagnostikovanou specifickou poruchu učení, a jejich práce do výzkumu nebyly zařazeny. Tito žáci mívají standardně jiná cvičení, nebo diktát zkrácený. Diktátů, které napsali žáci s SPU, bylo celkem 5.

Konečný počet vzorků se snížil z čísla 82 na číslo **77**. Jednalo se tedy o 77 žáků, z toho 45 chlapců a 32 dívek – procentuální zastoupení bylo 58 % chlapců a 42 % dívek (viz Graf 1).

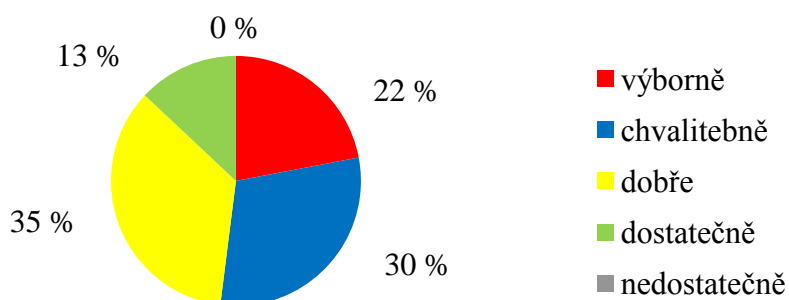
V pololetí školního roku 2015/2016 byli tito žáci hodnoceni v předmětu český jazyk prospěchem: výborně 17x = 22 %, chvalitebně 23x = 30 %, dobře 27x = 35 %, dostatečně 10x = 13 % a nedostatečně 0x (viz Graf 2).

Graf 1 – Pohlaví žáků



Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2 – Hodnocení žáků



Zdroj: vlastní zpracování

7.3 Organizace a metoda výzkumu

Pro účely výzkumu byl určen kontrolní diktát. Při výběru diktátu byla zohledněna obtížnost a zároveň počet pravopisných jevů, které text obsahoval.

Použitý text je možné najít na přebalu zvukové audiokazety *Závěrečné diktáty: pro 8. a 9. ročník a přechod na SŠ*.

Původní text diktátu:

„Z jižních Čech

(1) Ke krásám jižních Čech neoddělitelně patří množství vodních ploch. (2) Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků, které – jak již víte – jsou výsledkem lidské píle, zejména ze 16. století. (3) Nejvýznamnějšími zakladateli byli rybníkáři Jakub Krčín z Jelčan a Štěpánek Netolický. (4) Nejznámější a největší rybník je třeboňský Rožmberk, s rozlohou pět set hektarů. (5) A což teprve přehrady! (6) Kdybyste chtěli obejít lipenskou nádrž pěšky, museli byste tomu bezpochyby věnovat část prázdnin, neboť po obvodu měří sto padesát kilometrů. (7) A Orlická přehrada? (8) Ta je sice plošně menší, ale je hlubší, dvakrát bohatší na vodu než Lipno a má nejvyšší betonovou hráz v České republice. (9) Spolykala prý přes milion kubických metrů betonu. (10) Žďákovský most svým ocelovým obloukem předstihl i známý most na Niagaře. (11) Není divu, že rozsáhlé, třpytivé jihočeské vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce. (12) Vybavili by se vám někteří v mysli? (13) Jistě byste, děti, připomněly alespoň verše Sovovy a Hrubínovy“ (Kolichová a Musilová, 1995).

Tento text je doporučován jako závěrečný kontrolní diktát v 9. ročníku základní školy. Učiteli slouží jako nástroj, díky němuž odhalí, do jaké míry žáci dané jevy ovládají, které jevy jim činí největší potíže, nebo v nich chybují jen zřídka.

S ohledem na jeho obtížnost byly provedeny tyto změny:

- vypuštění vsuvky „– jak již víte –“ z věty (2),
- odstranění přídavného jména „třeboňský“ tvořeného od jednoslovného místního jména z věty (4),
- odstranění volně (dodatečně) připojeného větného členu „s rozlohou pět set hektarů“ z věty (4),
- vypuštění celé věty (6),
- sloučení věty (7) a (8),
- nahrazení „alespoň“ slovem „úspěšné“ ve větě (13).

Změny jsem provedla z důvodu regulace obtížných pravopisných jevů, kterých text obsahoval nepřiměřeně pro žáky 9. ročníků. Změny se týkaly především větné interpunkce a psaní velkých a malých písmen ve slovních spojeních. Jedna věta byla vypuštěna z nedostatečné nasycenosti zkoumaných pravopisných jevů a jedno slovo nahrazeno takovým, které zahrnuje psaní *ú* na začátku slova.

Konečná podoba diktátu:

Z jižních Čech

- (1) *Ke krásám jižních Čech neoddělitelně patří množství vodních ploch.*
(2) *Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků, které jsou výsledkem lidské pile, zejména ze 16. století.* (3) *Nejvýznamnějšími zakladateli byli rybníkáři Jakub Krčín z Jelčan a Štěpánek Netolický.* (4) *Nejznámější a největší rybník je Rožmberk.* (5) *A což teprve přehrady!* (6) *Orlická přehrada je sice plošně menší, ale je hlubší, dvakrát bohatší na vodu než Lipno a má nejvyšší betonovou hráz v České republice.* (7) *Spolykala prý přes milion kubických metrů betonu.* (8) *Žďákovský most svým ocelovým obloukem předstihl i známý most na Niagaře.* (9) *Není divu, že rozsáhlé, třpytivé jihočeské vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce.* (10) *Vybavili by se vám někteří v mysli?* (11) *Jistě byste, děti, připomněly úspěšné verše Sovovy a Hrubínovy.*

Pozn.: Ve větě (9) byla žákům nadiktována čárka mezi členy *rozsáhlé* a *třpytivé*. Vztah mezi těmito větnými členy lze chápat jako několikanásobný (přívlastky navzájem souřadné; čárka se píše), ale i jako postupně rozvíjející (spojení podstatného jména a přívlastku je blíže určeno dalším přívlastkem; čárka se nepíše). Obě řešení jsou tudíž možná a obhájitelná.

Po provedených úpravách diktát tvoří nadpis a 11 vět, které na sebe sémanticky navazují. Celkem obsahuje 117 slov včetně nadpisu.

Diktát po předchozí domluvě vždy nadiktoval učitel českého jazyka dané školy, jelikož tuto osobu žáci znají, jsou na ni zvyklí.

Po sesbírání diktátů jsem práce opravila a provedla podrobný záznam chyb, které žáci udělali.

Chyby byly rozděleny do tří základních skupin podle následujících kritérií:

- rozdělení chyb podle pořadí vět v diktátu,
- rozdělení chyb podle pravopisných jevů,
- ostatní, tzv. relativní chyby.

7.4 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je odpovědět na následující otázky:

- 1. Kterých pravopisných chyb se v diktátech žáci 9. ročníků dopouštějí nejčastěji?**
- 2. Ve kterých pravopisných jevech v diktátech žáci 9. ročníků nechybují vůbec, popř. se v nich dopouštějí nejméně chyb?**

8 Analýza chyb v diktátech

V této kapitole jsou prezentovány podrobné výsledky výzkumu, do nějž bylo zařazeno 77 diktátů žáků 9. ročníků ZŠ.

První podkapitola představuje rozdělení chyb podle pořadí vět v diktátu.

Druhá podkapitola představuje rozdělení chyb podle pravopisných jevů. Systém dělení je totožný jako v kapitole 3 *Dělení pravopisu*.

Třetí podkapitola představuje ostatní, tzv. relativní chyby, které většinou vznikají z nepozornosti, nikoli z neznalosti.

8.1 Rozdělení chyb podle pořadí vět v diktátu

Tato podkapitola slouží primárně jako výčet pravopisných chyb v nadpise a jednotlivých větách diktátu.

V přehledu je nejprve uvedena věta, která je analyzována. V tabulce je pak zapsán pravopisný jev v chybné podobě, počet žáků, kteří chybu udělali, a procentuální zastoupení chyby na počet zkoumaných žáků.

Tabulkový přehled chyb v jednotlivých větách

1. nadpis: **Z jižních Čech**

Tabulka 1 – Analýza chyb v nadpise

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Jižních	14×	18,18
Jížních	12×	15,58
jížních	5×	6,49
čech	9×	11,69

Zdroj: vlastní zpracování

2. **Ke krásám jižních Čech neoddělitelně patří množství vodních ploch.**

Tabulka 2 – Analýza chyb v 1. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Jižních	14×	18,18
Jížních	11×	14,29

jížních	4×	5,19
čech	11×	14,29
Čech, neoddělitelně	3×	3,90
neodělitelně	4×	5,19

Zdroj: vlastní zpracování

3. Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků, které jsou výsledkem lidské píce, zejména ze 16. století.

Tabulka 3 – Analýza chyb ve 2. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Napočítaly	6×	7,79
by jste	20×	25,97
by ste	7×	9,09
byjste	2×	2,60
přez	1×	1,30
osmtisíc	16×	20,78
rybníků které	2×	2,60
vísledkem	1×	1,30
pýle	2×	2,60
píce zejména	18×	23,38

Zdroj: vlastní zpracování

4. Nejvýznamnějšími zakladateli byli rybníkáři Jakub Krčín z Jelčan a Štěpánek Netolický.

Tabulka 4 – Analýza chyb ve 3. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Nejvýznamnějšími	18×	23,38
Nejvýznamnějšímy	3×	3,90
Nejvíznamnějšími	2×	2,60
zakladately	8×	10,39
byly	9×	11,69

Zdroj: vlastní zpracování

5. Neznámější a největší rybník je Rožmberk.

Tabulka 5 – Analýza chyb ve 4. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Nejznámější	25×	32,47
Rožmberk	24×	31,17

Zdroj: vlastní zpracování

6. A což teprve přehrady!

Tabulka 6 – Analýza chyb v 5. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
...přehrady.	22×	28,57
...přehrady?	18×	23,38

Zdroj: vlastní zpracování

7. Orlická přehrada je sice plošně menší, ale je hlubší, dvakrát bohatší na vodu než Lipno a má nejvyšší betonovou hráz v České republice.

Tabulka 7 – Analýza chyb v 6. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
menší ale	6×	7,79
hlubší dvakrát	9×	11,69
lipno	2×	2,60
Lipno, a	6×	7,79
nejvyšší	2×	2,60
nejvišší	1×	1,30
nejvíšší	1×	1,30
české	2×	2,60
Republice	36×	46,75

Zdroj: vlastní zpracování

8. Spolykala prý přes milion kubických metrů betonu.

Tabulka 8 – Analýza chyb v 7. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Spolikala	33×	42,86
Zpolikala	7×	9,09
Zpolykala	6×	7,79
přez	5×	6,49

Zdroj: vlastní zpracování

9. Žďákovský most svým ocelovým obloukem předstihl i známý most na Niagáře.

Tabulka 9 – Analýza chyb v 8. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
svím	5×	6,49
ocelovím	4×	5,19
známí	8×	10,39
Niagáře	2×	2,60
Nijagaře	6×	7,79

Zdroj: vlastní zpracování

10. Není divu, že rozsáhlé, třpytivé jihočeské vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce.

Tabulka 10 – Analýza chyb v 9. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
divu že	16×	20,78
rosáhlé	2×	2,60
třpytivé	12×	15,58
Jihočeské	25×	32,47
inspirovali	14×	18,18

Zdroj: vlastní zpracování

11. Vybavili by se vám někteří v myslí?

Tabulka 11 – Analýza chyb v 10. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
Vybavily	3×	3,90
Vybavyli	2×	2,60
mysly	1×	1,30
...v myslí!	2×	2,60

Zdroj: vlastní zpracování

12. Jistě byste, děti, připomněly úspěšné verše Sovovy a Hrubínovy.

Tabulka 12 – Analýza chyb v 11. větě

Pravopisný jev v chybné podobě	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
by jste	17×	22,08
by ste	5×	6,49
byste děti, připomněly	9×	11,69
byste děti připomněly	41×	53,25
připomněli	10×	12,99
připomněly	23×	29,87
připoměli	11×	14,29
Sovovi	30×	38,96
Hrubínovi	26×	33,77
Hrubýnovi	3×	3,90

Zdroj: vlastní zpracování

Žáci nejvíce chybovali v:

- kondicionálovém tvaru slovesa *být*,
- psaní malého písmena u přídavného jména *jižní*, které není součástí zeměpisného názvu.

Jednalo se o shodný počet chybných tvarů v obou případech (51x).

8.2 Rozdělení chyb podle pravopisných jevů

Pravopis je rozdělen na lexikální, morfologický a syntaktický.

V přehledu je nejprve uveden zkoumaný jev. V tabulce je pak v prvním sloupci zapsán konkrétní příklad pravopisného jevu ve správné podobě, v závorce je uveden s vyznačenou chybou, a ve druhém sloupci je počet žáků, kteří chybu udělali.

8.2.1 Lexikální pravopis

Důraz na lexikální pravopis je kladen převážně na prvním stupni základní školy, přesto v něm žáci 9. ročníků v diktátech chybovali.

Psaní *i* – *y* po obojetných souhláskách mimo koncovku

Žáci chybovali ve slovech: *spolykala*, *třpytivé*, *Hrubínovy*, *píle*, *vybavili* a *nejvyšší*.

Tabulka 13 – Počet chyb v **psaní *i* – *y* po obojet. souhláskách mimo koncovku**

Příklad	Četnost
spolykala (spol <i>í</i> kala)	40×
třpytivé (třp <i>í</i> tivé)	12×
Hrubínovy (Hrub <i>ý</i> novy)	3×
píle (p <i>ý</i> le)	2×
vybavili (vybav <i>ý</i> li)	2×
nejvyšší (nejv <i>í</i> šší)	2×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 61x.

Kvantita samohlásek

Žáci chybovali ve slovech: *jižních* a *Niagaře*.

Tabulka 14 – Počet chyb v **kvantitě samohlásek**

Příklad	Četnost
jižních (j <i>í</i> žních)	32×
Niagaře (Niag <i>á</i> ře)	2×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 34x.

Psaní hláskových skupin mě – mně

Žáci chybovali ve slovech: *připomněly*, *nejznámější* a *nejvýznamnější*.

Tabulka 15 – Počet chyb v psaní hláskových skupin mě – mně

Příklad	Četnost
připomněly (připom <u>ě</u> ly)	34×
nejznámější (nejzná <u>mn</u> ější)	25×
nejvýznamnější (nejvýzna <u>m</u> ější)	23×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 82x.

Psaní znělých souhlásek na konci slova

Žáci chybovali ve slově: *přes*.

Tabulka 16 – Počet chyb v psaní znělých souhlásek na konci slova

Příklad	Četnost
přes (pře <u>z</u>)	6×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 6x.

Psaní zdvojených hlásek

Žáci chybovali ve slovech: *neoddělitelně* a *nejvyšší*.

Tabulka 17 – Počet chyb v psaní zdvojených hlásek

Příklad	Četnost
neoddělitelně (neod <u>d</u> ělitelně)	4×
nejvyšší (nejvy <u>š</u> í)	2×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 6x.

Psaní předpony s-

Žáci chybovali ve slově: *spolykala*.

Tabulka 18 – Počet chyb v psaní předpony s-

Příklad	Četnost
spolykala (<u>z</u> polykala)	13×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 13x.

Psaní předpony roz-

Žáci chybovali ve slově: *rozsáhlé*.

Tabulka 19 – Počet chyb v **psaní předpony roz-**

Příklad	Četnost
rozsáhlé (rosáhlé)	2×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 2x.

Psaní předpony vý-

Žáci chybovali ve slově: *nejvýznamnějšími* a *výsledek*.

Tabulka 20 – Počet chyb v **psaní předpony vý-**

Příklad	Četnost
nejvýznamnějšími (nejvřznamnějšími)	2×
výsledek (vřsledek)	1×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 3x.

Psaní velkých a malých písmen na začátku slov a slovních spojení

Žáci chybovali ve slovech: *jižních*, *republice*, *jihočeské*, *Čech*, *České* a *Lipno*.

Tabulka 21 – Počet chyb v **psaní velkých a malých p. na začátku slov a slov. spojení**

Příklad	Četnost
jižních (J ižních)	51×
republice (R epublice)	36×
jihočeské (J ihočeské)	25×
Čech (č ech)	20×
České (č eské)	2×
Lipno (l ipno)	2×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 136x.

Pozn.: Do tohoto pravopisu bych zařadila i slovní spojení *osm tisíc*. Tento pravopisný jev se v chybné podobě *osmtisíc* vyskytl celkem 16x.

V lexikálním pravopise žáci nejvíce chybovali v psaní velkých a malých písmen na začátku slov a slovních spojení, zároveň chybovali v psaní hláskové skupiny *mě – mně*.

Žáci vůbec nechybovali v psaní *i – í* po měkkých souhláskách, psaní *y – ý* po tvrdých samohláskách, nebo v psaní *ú – ů*.

8.2.2 Morfologický pravopis

Žáci se s většinou jevů morfologického pravopisu seznamují na přelomu 1. a 2. stupně ZŠ, přesto i v něm často chybovali.

Psaní *i – y* v koncovech podstatných jmen

Žáci chybovali ve slovech: *zakladateli* a *mysli*.

Tabulka 22 – Počet chyb v psaní *i – y* v koncovech podstatných jmen

Příklad	Četnost
zakladateli (zakladatel <u>y</u>)	8×
mysli (mysl <u>y</u>)	1×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 9x.

Psaní *i – y* v koncovech přídavných jmen

Žáci chybovali ve slovech: *Sovovy*, *Hrubínovy*, *známý*, *svým*, *ocelovým* a *nejvýznamnějšími*.

Tabulka 23 – Počet chyb v psaní *i – y* v koncovech přídavných jmen

Příklad	Četnost
Sovovy (Sovov <u>i</u>)	30×
Hrubínovy (Hrubínov <u>i</u>)	29×
známý (znám <u>i</u>)	8×
svým (sv <u>í</u> m)	5×
ocelovým (ocelov <u>í</u> m)	4×
nejvýznamnějšími (nejvýznamnější <u>m</u> y)	3×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 79x.

Pozn.: Do tohoto pravopisu bych zařadila i chybný tvaroslovný jev, který se týká kondicionálního tvaru slovesa *byť*. Objevily se tvary např. *byjste, by ste*. Tento chybný jev se vyskytl celkem 51x.

V morfologickém pravopise žáci nejvíce chybovali v psaní *i – y* v koncovkách přídavných jmen.

Výjimečně se žáci dopustili i chyb týkajících se psaní *i – y* v koncovkách podstatných jmen.

8.2.3 Syntaktický pravopis

Žáci se pravopisu syntaktickému věnují jak na prvním stupni, tak na druhém stupni ZŠ. Některými jevy se zabírají znova a hlouběji právě na 2. stupni (Hauser a kol., 2007).

Shoda koncovky příčestí s podmětem

Žáci chybovali ve spojeních: děti *připomněly*, hladiny *inspirovaly*, zakladateli *byli*, vy *napočítali* a umělci *vybavili*.

Tabulka 24 – Počet chyb ve **shodě koncovky příčestí s podmětem**

Příklad	Četnost
připomněly (připomněl <i>í</i>)	21×
inspirovaly (inspiroval <i>í</i>)	14×
byli (byl <i>y</i>)	9×
napočítali (napočítal <i>y</i>)	6×
vybavili (vybavil <i>y</i>)	3×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 53x.

Větná interpunkce

- a) psaní interpunkčního znaménka na konci věty nebo větného celku

Žáci chybovali ve větách: *A což teprve přehrady!* a *Vybavili by se vám někteří v myslí?*, na jejichž konci napsali jiné interpunkční znaménko.

Tabulka 25 – Počet chyb v **psaní interpunkčního znaménka na konci věty**

Příklad	Četnost
A což teprve přehrady! (...přehrady? <u>?</u> / ...přehrady <u>.</u>)	40×

Vybavili by se vám někteří v myslí? (...v myslí!)	2×
---	----

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila celkem 42x.

b) psaní interpunkce ve větě jednoduché

Žáci chybovali ve větě: ***Jistě byste, děti, připomněly úspěšné verše Sovovy a Hrubínovy.***, v níž šlo o absenci čárky, nebo obou čárek u oslovení. Dále ve větě: ***Ke krásám jižních Čech neoddělitelně patří množství vodních ploch.***, v níž se objevila nadbytečná čárka.

Tabulka 26 – Počet chyb v psaní interpunkce ve větě jednoduché

Příklad	Četnost
Jistě byste, děti, připomněly úspěšné verše Sovovy a Hrubínovy. (Jistě byste (,) děti (,) připomněly úspěšné verše...)	50×
Ke krásám jižních Čech neoddělitelně patří množství vodních ploch. (Ke krásám jižních Čech ₂ neoddělitelně patří...)	3×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila 53x.

c) psaní interpunkce v souvětí

Žáci chybovali ve větě: ***Orlická přehrada je sice plošně menší, ale je hlubší, dvakrát bohatší na vodu než Lipno a má nejvyšší betonovou hráz v České republice.***, v níž chybně umístili čárky u poměrů mezi větnými členy a u poměrů mezi větami. Ve větě: ***Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků, které jsou výsledkem lidské píle, zejména ze 16. století.***, v níž nerozpoznali vedlejší větu vloženou. Dále ve větě: ***Není divu, že rozsáhlé, třpytivé jihočeské vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce.***, v níž nenapsali čárku před spojovacím výrazem.

Tabulka 27 – Počet chyb v psaní interpunkce v souvětí

Příklad	Četnost
Orlická přehrada je sice plošně menší, ale je hlubší, dvakrát bohatší na vodu než Lipno a má nejvyšší betonovou hráz v České republice. (Orlická přehrada je sice plošně menší (,) ale je hlubší (,) dvakrát bohatší na vodu než Lipno ₂ a má nejvyšší...)	21×

Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků, které jsou výsledkem lidské píle, zejména ze 16. století. (Napočítali byste zde přes osm tisíc rybníků (,) které jsou výsledkem lidské píle (,) zejména...)	20×
Není divu, že rozsáhlé, třpytivé jihočeské vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce. (Není divu (,) že rozsáhlé, třpytivé...)	16×

Zdroj: vlastní zpracování

Pravopisná chyba v tomto jevu se objevila 57x.

V psaní větné interpunkce se žáci dopustili chyby celkem 152x.

Největší potíže žákům činila větná interpunkce. Šlo o chybně zvolené interpunkční znaménko na konci věty, o chybné umístění interpunkčních znamének v souvětí, neméně pak ve větě jednoduché.

Ani shoda podmětu s přísudkem není dostatečně zvládnutá.

8.3 Ostatní, tzv. relativní chyby

Žáci se v diktátech dopustili nejenom chyb pravopisných, ale i ostatních, tzv. relativních. Edge (1989) stanovil, že příčinou těchto chyb je zpravidla tlak vnějšího okolí (spěch, únava, nedostatečná soustředěnost).

Tabulka 28 – Výčet a frekvence relativních chyb

Chyba	Četnost	Procentuální zastoupení [%]
nadbytečné písmeno*	39×	50,65
chybějící čárka nad písmenem	25×	32,47
chybějící háček nad písmenem	17×	22,08
záměna písmena	9×	11,69
chybějící písmeno	6×	7,79
chybějící slovo	6×	7,79
záměna slova	4×	5,19
nadbytečný háček nad písmenem	3×	3,90
nadbytečná čárka nad písmenem	3×	3,90

Zdroj: vlastní zpracování

* Výsledný počet je včetně chyb: Ni**j**agaře 6x a Rož**u**mberk 24x. V těchto případech se jedná spíše o neznalost, nikoli o nepozornost.

Nejčastější chybou bylo napsání nadbytečného písmena, tato skutečnost však byla pravděpodobně ovlivněna neznalostí názvu rybníka Rožmberk a řeky Niagary.

Častou chybou byla také chybějící čárka a chybějící háček nad písmenem.

9 Výsledky výzkumu

Cílem výzkumu bylo nalézt a popsat nejčastější pravopisné chyby, kterých se dopouštějí žáci 9. ročníků ZŠ, v diktátech. Zároveň nalézt a popsat pravopisné chyby, kterých se žáci nedopouštějí, nebo v nich chybují jen zřídka.

Tabulky 29, 30 a 31 obsahují pouze jevy nejfrekventovanější. Všechny jevy, i ty méně časté, jsou podrobně prezentovány v předchozí kapitole 8 *Analýza chyb v diktátech*.

Tabulka 29 – Nejfrekventovanější chyby v jednotlivých větách

Jev s vyznačenou chybou	Četnost
<u>J</u> ížních	51×
kondicionálový tvar slovesa <i>být</i> (by jste, by ste apod.)	51×
byste (<u>.</u>) děti (<u>.</u>) připomněly	50×

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčetnější pravopisná chyba, která se v diktátech objevila, byla ve slově *jižních* a to 51x. Z celkového počtu se jí dopustilo 77 % žáků.

Druhá častá chyba se objevila ve slově *byste* a to taktéž 51x. V tomto jevu chybovalo 77 % zkoumaných.

Třetí nejfrekventovanější chyba byla ve spojení *byste, děti, připomněly*, ta se objevila 48x. Učinilo ji 62 % žáků.

Tabulka 30 – Nejfrekventovanější chyby podle pravopisných jevů

Pravopis	Pravopisný jev	Četnost
syntaktický	větná interpunkce	152×
lexikální	velká a malá písmena na začátku slov a slovních spojení	136×
morfologický	<i>i – y</i> v koncovkách přídavných jmen	79×

Zdroj: vlastní zpracování

Obecně se dá říci, že žákům činil největší potíže pravopis syntaktický, nejvíce chybovali v psaní *větné interpunkce*.

V lexikálním pravopise nejvíce chybovali v psaní *velkých a malých písmen na*

začátku slov a slovních spojení.

V morfologickém pravopise uvedli žáci nejčastěji chybný tvar v psaní ***i – y v koncovkách přídavných jmen.***

Tabulka 31 – Nejfrekventovanější relativní chyby

Chyba	Četnost
nadbytečné písmeno	39×
chybějící čárka nad písmenem	25×
chybějící háček nad písmenem	17×

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastější relativní chybou bylo napsání ***nadbytečného písmena.*** Tuto skutečnost ovšem s největší pravděpodobností zapříčinila neznalost názvu rybníka Rožmberk a řeky Niagary.

Druhou velice častou chybou byla ***chybějící čárka nad písmenem.***

Třetí nejčastější chybou byl ***chybějící háček nad písmenem.***

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, ve kterých pravopisných jevech žáci na konci 2. stupně ZŠ chybují nejčastěji, ve kterých jen zřídka, nebo dokonce vůbec.

Tato práce je koncipována do dvou částí – teoretické a praktické.

První kapitola teoretické části je věnována ortografii čili pravopisu, který má plnit dvě základní funkce – zaznamenávací a vybavovací.

Další kapitola se zabývá stručným historickým vývojem češtiny a jejího pravopisu. Jedná se o období od konce 10. století až do současnosti, přičemž ani nyní se vývoj jazyka nezastavuje.

Pravopis lze rozdělit na lexikální, morfologický a tvaroslovný, a právě ovládnutí všech těchto složek si klade za cíl pravopisné vyučování na 2. stupni ZŠ.

Jádrem teoretické části je kapitola věnovaná cvičením, která slouží primárně k nácviku pravopisu, k utužení probraného učiva a k prověření úrovně pravopisného projevu žáků. Největší pozornost je věnována diktátu, zásadám diktovaného textu a hodnocení v předmětu český jazyk.

Výsledkem práce je klasifikace chyb z hlediska pravopisných jevů včetně jejich frekvenční analýzy, jsou zohledněny také chyby vyplývající z nepříznivého vlivu vnějšího okolí, tzv. chyby relativní.

V praktické části jsem chyby rozdělila do tří základních skupin podle následujících kritérií:

- rozdělení chyb podle pořadí vět v diktátu,
- rozdělení chyb podle pravopisných jevů,
- ostatní, tzv. relativní chyby.

Chybně zapsané se nečastěji objevilo přídavné jméno *jižní*, které není součástí zeměpisného názvu. Druhý nejčastěji chybně zapsaný jev byl kondicionál slovesa *být*. Třetí nejčastější pravopisnou chybou byla absence čárky, nebo obou čárek u oslovení ve spojení *byste, děti, připomněly*.

Obecně se dá říci, že žákům činil největší potíže pravopis syntaktický, nejčastěji chybovali v psaní větné interpunkce. V lexikálním pravopise nejvíce chybovali v psaní velkých a malých písmen na začátku slov a slovních spojení. V morfologickém pravopise nejčastěji psali nesprávně *i – y* v koncovkách přídavných jmen.

Nelze opomenout ani ostatní, tzv. relativní chyby, v diktátech se jednalo ponejvíce o napsání nadbytečného písmena, chybějící čárku nad písmenem a chybějící háček nad písmenem.

V budoucnu, v diplomové práci, bych se ráda zabývala návrhy vhodných metod a cvičení k nápravě problematických pravopisných jevů, protože *„kvalitní osvojení a užívání mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě je nejen základním znakem úrovně všeobecné vzdělanosti žáků, ale i obrazem jejich kulturní úrovně a vyspělosti“* (Dolejší, 2005, s. 6).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

BEČKOVÁ, Lucie. *Pravopisná cvičení v didaktice ČJ na 2. stupni*. České Budějovice, 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce Iva MRKVIČKOVÁ.

BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24251-0.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-12-9.

ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0589-7.

DOLEJŠÍ, Pavel. *Nebojte se češtiny!: příprava k přijímacím zkouškám z českého jazyka na různé typy středních škol*. 11. vyd. Humpolec: Pavel Dolejší, 2005. ISBN 80-864-8056-9.

EDGE, Julian. *Mistakes and correction*. London: Longman, c1989. Longman keys to language teaching. ISBN 0-582-74626-4.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.

HAUSER, Přemysl, Květoslava KLÍMOVÁ, Helena KNESELOVÁ a Ivo MARTINEC. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4244-5.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Vývoj českého spisovného jazyka*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

HOŠNOVÁ, Eva. *Český jazyk 6 pro základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2006. ISBN 80-7235-331-4.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X.

KRAUS, Jiří. *Pravopis jako součást kultury – nikoli jen jazykové*. In: Co přináší nová pravidla českého pravopisu. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1991, s. 5 – 12.

STYBLÍK, Vlastimil. *Český jazyk pro 7. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2001. ISBN 80-7235-103-6.

SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Učebnice pro vysoké školy.

TEJNOR, Antonín. *Český jazyk I-IV pro střední školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

Elektronické zdroje:

RVP pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, ©2011 – 2016 [cit.1.12.2016]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

SGALL, Petr. *Lingvistický pohled na český pravopis II*. In: Sas.ujc.cas.cz [online]. 1994, roč. 55 č. 4 [cit.6.6.2016]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3598>

SEDLÁČEK, Miloslav. *K vývoji českého pravopisu. Část 1.* In: Nase-rec.ujc.cas.cz [online]. 1993, roč. 76, č. 2 [cit.2.6.2016]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7120>

Jiné zdroje:

KOLICHOVÁ, Marie a Božena MUSILOVÁ. *Závěrečné diktáty: pro 8. a 9. ročník a přechod na SŠ* [zvukový záznam na audiokazetě]. Dobřichovice: Škola hrou, 1995.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Pohlaví žáků	22
Graf 2 – Hodnocení žáků	23

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Analýza chyb v nadpise	26
Tabulka 2 – Analýza chyb v 1. větě.....	26
Tabulka 3 – Analýza chyb ve 2. větě.....	27
Tabulka 4 – Analýza chyb ve 3. větě.....	27
Tabulka 5 – Analýza chyb ve 4. větě.....	28
Tabulka 6 – Analýza chyb v 5. větě.....	28
Tabulka 7 – Analýza chyb v 6. větě.....	28
Tabulka 8 – Analýza chyb v 7. větě.....	29
Tabulka 9 – Analýza chyb v 8. větě.....	29
Tabulka 10 – Analýza chyb v 9. větě.....	29
Tabulka 11 – Analýza chyb v 10. větě.....	30
Tabulka 12 – Analýza chyb v 11. větě.....	30
Tabulka 13 – Počet chyb v psaní <i>i – y</i> po obojet. souhláskách mimo koncovku.....	31
Tabulka 14 – Počet chyb v kvantitě samohlásek	31
Tabulka 15 – Počet chyb v psaní hláskových skupin <i>mě – mně</i>	32
Tabulka 16 – Počet chyb v psaní znělých souhlásek na konci slova.....	32
Tabulka 17 – Počet chyb v psaní zdvojených hlásek.....	32
Tabulka 18 – Počet chyb v psaní předpony <i>s-</i>	32
Tabulka 19 – Počet chyb v psaní předpony <i>roz-</i>	33
Tabulka 20 – Počet chyb v psaní předpony <i>vy-</i>	33
Tabulka 21 – Počet chyb v psaní velkých a malých <i>p</i> . na začátku slov a slov. spojení .	33
Tabulka 22 – Počet chyb v psaní <i>i – y</i> v koncovkách podstatných jmen.....	34
Tabulka 23 – Počet chyb v psaní <i>i – y</i> v koncovkách přídavných jmen	34
Tabulka 24 – Počet chyb ve shodě koncovky příčestí s podmětem.....	35
Tabulka 25 – Počet chyb v psaní interpunkčního znaménka na konci věty	35
Tabulka 26 – Počet chyb v psaní interpunkce ve větě jednoduché	36
Tabulka 27 – Počet chyb v psaní interpunkce v souvětí.....	36
Tabulka 28 – Výčet a frekvence relativních chyb	37
Tabulka 29 – Nejfrekventovanější chyby v jednotlivých větách.....	39
Tabulka 30 – Nejfrekventovanější chyby podle pravopisných jevů.....	39
Tabulka 31 – Nejfrekventovanější relativní chyby	40

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Ukázka opraveného diktátu

Machinice, 4

Z železných želez

Je krásám železných želez neoddelitelně patří množství vodních ploch. Napočítali by je zde přes osmkrát vybniků, které jsou výsledkem lidské práce zejména ve 16. století. Nejvýznamnějšími zakladateli byli Jan Jabuk, Petr Jan z Jelčan a Štěpáněk Kobilický. Nejvyšší a největší vybnik je Pořimbleb. a což lepuje přehradu! Kobilická přehrada je sice plošně menší, ale je hlubší, draknat botatá na rodu než Lipno a má největší betonovou hráz v České republice. Spatřkala přes milion kubických metrů betonu. Štěpáněvský most svým ocelovým obloukem předstíhl i známý most na Nispaře. Není divu, že rozsáhlé, dřevěné železné vodní hladiny inspirovaly mnohé umělce. Vybavili by se vám některé v myslí? Jistě by je děti připomněly úspěšně reuše šovonij a žlutýnovij